

„Příručka prověřená časem“

Důchodové předpisy 2007 s komentářem. 5. vydání, ve znění 3. aktualizace k 1. 1. 2009, nakladatelství ANAG, 2007

Pavel Kantořík*

Právo sociálního zabezpečení, jehož je právo důchodového pojištění nedílnou součástí, je poměrně složitá materie, navíc obecně vzato nepříliš populární. Vyjma pracovníků jednotlivých okresních správ sociálního zabezpečení je jen velmi úzký okruh odborníků

* Mgr. Pavel Kantořík, právník Kanceláře veřejného ochránce práv, Brno.

schopných poskytnout kvalifikovanou pomoc v oblasti důchodového pojištění. Možná i to je důvod, že se na knižním trhu objevují nové publikace s tematikou důchodového pojištění a sociálního zabezpečení vůbec poměrně sporadicky. Jednu ze stálic představuje publikace *Důchodové předpisy s komentářem* autorů JUDr. Jana Příba, CSc. a JUDr. Vladimíra Voříška. První vydání vyšlo již v roce 2001, přičemž za uplynu-

lých 8 let bylo pětkrát aktualizováno, další vydání připravují autoři na rok 2010, s ohledem na významné změny v právní úpravě důchodového pojištění, které vstoupí v účinnost právě od 1. ledna 2010.

Přestože prozatím poslední vydání obsahuje úplná znění některých právních předpisů bezprostředně se vztahující k zákonu č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění, ve znění pozdějších předpisů, reaguje též na změny, které se udály v nemocenském pojištění, v sociální oblasti apod., jádrem knihy zůstává podrobný komentář zákona o důchodovém pojištění. Jednotlivá ustanovení jsou doplněna souvisejícími ustanoveními dalších právních předpisů, číslovány příklady a judikaturou. Přestože neobsahuje (ani nemůže) odpověď na každou otázku, které se při řešení nejrůznějších situací vyskytnou, netrpí známým nešvarem vlastním mnoha jiným komentářům, v nichž se autor pečlivě věnuje přepisu textu zákona, méně již jeho interpretaci. Publikace je komplexní, počínaje rozбором nejzákladnějších otázek práva důchodového pojištění týkajících se účasti na pojištění, právní subjektivity, obecné charakteristiky jednotlivých dávek důchodového pojištění, pokračuje podrobným komentářem jednotlivých ustanovení upravujících výpočtový základ, včetně výčtu vyměřovacích základů v jednotlivých obdobích, a konče vysvětlením zkratk uvedených v osobních listech důchodového pojištění vztahujících se k dobám zaměstnání/pojištění získaných v dříve preferovaných pracovních kategoriích. Exkurzi do práva důchodového pojištění s cizím prvkem zabezpečilo ustanovení § 61 zákona o důchodovém pojištění, které upravuje postup výpočtu dávky důchodového pojištění se zřetelem k mezinárodní smlouvě.

Knihy je svým obsahem i strukturou adresována odborné veřejnosti, které má alespoň základní právní povědomí. Právo důchodového pojištění je s ohledem na dlouhodobý charakter právních vztahů charakteristické bohatým využíváním přechodných ustanovení, což je pro laika neznalého právní teorie a předchozí právní úpravy jen těžko rozlousknutelným oříškem. Navíc přehlednost odvíjející se od způsobu interpretace zákona po jednotlivých ustanoveních, který urychlí práci s komentářem odborné veřejnosti, stává se v očích laika nevýhodou.

Připomínka lze mít s ohledem na kvalitu obsahu publikace jen málo, navíc jsou charakteru čistě subjektivního. S hmotněprávní problematikou důchodového pojištění obsaženou v zákoně o důchodovém pojištění úzce souvisí procesní část, kterou nalezneme v zákoně č. 582/1991 Sb., o organizaci a provádění sociálního zabezpečení, ve znění pozdějších předpisů. Přestože patří mezi předpisy, jejichž text je v publikaci obsažen, s ohledem na skutečnost, že některé z procesních úkonů pojištěnce jsou nevratné, a mají výrazný vliv na výši dávky důchodového pojištění, bylo by zařazení komentáře přínosem. Postup před zahájením řízení o dávku důchodového pojištění, poučovací povinnost orgánů sociálního zabezpečení, prokazování dob pojištění a vyměřovacích základů, náležitosti rozhodnutí, opravné prostředky a mnohé další instituty procesního práva na svoji komplexní interpretaci nadále čekají. Obohacením knihy by též byly úvahy autorů *de lege ferenda*, neboť právo důchodového pojištění není statické. Naopak, představuje dynamický neustále se měnící útvar. Při srovnání jednotlivých vydání nelze přehlédnout legislativní změny, k nimž zákonodárce v mezidobí přikročil. Některé byly motivovány současným stavem a dlouhodobou prognózou systému důchodového pojištění, jiné narovnávaly nerovné postavení určitých skupin pojištěnců (viz například důchodové nároky osob pečujících o osobu závislou na péči jiné osoby, důchodové nároky horníků apod.). Zároveň časté změny zákona o důchodovém pojištění naznačují, že právní úprava není jednoznačná, odlišnou interpretací jednotlivých ustanovení lze dospět k naprosto rozdílným závěrům (například problematika sirotčích důchodů po osobách uvedených v § 52 odst. 1 písm. b). S ohledem na odbornou erudovanost autorů by jejich subjektivní názory byly pro knihu přínosem.

Publikaci lze doporučit nejen širší odborné veřejnosti rekrutující se zejména z pracovníků státní správy, nevládních organizací a advokátů jako příručku, která by měla být v dosahu při řešení jednotlivých případů, ale coby studijní materiál z oblasti práva důchodového pojištění též studentům vyšších odborných a zejména vysokých škol.